

אוניברסיטת בר-אילן

"מי היא אם שתקפח את חייו של בנה הקטון?"
אמהות שהמיתו את ילדיהן בראי המשפט הישראלי

מירי ברנשטיין

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
במחלקה ללימודי מגדר של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

התייגה של הכנת ילדים בידי הוועד אינו נוספה כי מניחה כי שאולי היינו יוצאים ליישום. מחקרים שנערכו בעולם מעלים כי ילדים נוצאים כסוביך נכון להמיתו כאשר יחד משני הרצף של ילדים עד גיל שנה נעשים בידי אחד ההורים או שניים.

עבודה זו בוחנת את יחסו של הדין הישראלי כלפי אמהות שהמיתו את ילדיהן, באמצעות ניתוח פסקי דין של בתי המשפט בישראל המסקנים בנושא זה. העבודה מבוססת על כח המפוסה הסיימת בנישא הכנת ילדים עי ידי הוריהם בישראל רנושה לקריאה וכתות. להבדיל מניחה משפטי מיינסטרטטן, הממקד בניתוח הניסויים המשפטיים הפרטליים ובדיקטרינה המשפטית, בעבודה זו המיינסטרטטן נבחנו במתודות פראגמטיות המשמשות לברית סקסטס ספרותיים, כאשר ניתוח מיינסטרטטן נקיות מבט ביקורתית - מיינסטרטטית.

מניחים היתוגיה מתוך פסקי הדין ששמשי בסיס לעבודה זו עילר כי מצרכת המשפט נוטה להתיתס לאבות שהמיתו את ילדיהם בחומרה רבה יותר מאשר לאמהות שהמיתו את ילדיהן. כך, למשל, אחי האבות שמיינסטרטטן ברצח גדיל לאין שיעור מאחוז האמהות המורשעות ברצח, העונשים המוטלים על האבות כבדים יותר ומתמדים עינס פחות הסדרי טיעון. בעשר השנים האחרונות ניתי להכחין בהחמרה מסוימת ביחסה של המערכת המשפטית כלפי האמרות הממיתות, הן מבחינת כתבי האישום שהוגשו כנגדן והן מבחינת עישוףן, אך זו אינה עולה כדי יחס הניתן לאבות הממיתים את ילדיהם.

בוויגה רכישורי שעושה מערכת המשפט בין אמהות שהמיתו את ילדיהן לבין הפיעות נפשיות, מעלה כי מערכת המשפט בישראל נוטה לקשר בין אמהות שהמיתו את ילדיהן לבין הפרעות נפשיות אי מצוקות נפשיות, יותר מאשר היא עושה נאח לאבות שהמיתו את ילדיהם. נשים, יותר מגברים, זוכות פעמים רבות להקלות ערב מצבן הנפשי, אם בחתימה על הסדר טיעון שרו מוסכם על עונש מיפחת, או אם בנך דיי סקל הדישור בין נשים למחלות נפש ורעה, לא אחת, כהחוסה על ההמיתו לפיה אשר הממיתת את ילדיה אינה שפוייה. העבודה מעלה כי לא מעט שופטים אחוזים רסורה זו וכי שומטיה אלה נונים לקבל עדויות מומרים הטוענים כי הנאשמת לוסה בנפשה, יותר מאשר שומטיה שאינה אחוזים כשברז זו. בניגוד להמיתת שמרנית זו, מגלים בחי המשפט המיטה שניתן לראותה, מנקיחה מבט מיינסטרטטית, במתקדטית יחנר בעניין המיקר למצוקות הנפשיות. נוני המשפט בישראל נוטים ליחס את המצוקות הנפשיות של הנשים לנרמים סיבותיים-חברתיים יותר מאשר לנרמים

באמצעות, נכחי פנימיים או: הפיפה לפיה אשה נשקטת על ידי היותה הולדתה נשוא היותה למעלה משישיתיה. ממצא ניסן של מחקר זה הוא כי העולה האחרון הולדתה השימוש בטעין 303 לרובן העומשן (ההמתת הניסן) העוסק במצב בו אה היתרה את בנה הלידה כי יונת. ממצב של ערעור שיקול הדעת לאחר הלידה

עוד מעלה המחקר כי בתי המשפט בישראל נוקטים באיפיון מעוררני נרטיביות כדי לתאר ולהסביר מעשה המתת ילד על ידי אמו. הורטיה הלאשן, נרטיב 'האשה' בלונדון, מטיח את עיקר המשקל על נסיבות המקרה ורואה באם גורם ואסירי הונדה עקב נסיבות חייב קשות למעשה נואש. הנרטיב השני, נרטיב 'האשה' האוסטרומית, רואה באשה את האחריות העיקרית למצבה. נרטיב שלישי, נרטיב 'האשה הרעה', רואה באשמת אשה לא ורטיביות המועלת בנמוז לניסוח חברתיות מקובלות, והנרטיב הרביעי והאחרון, נרטיב 'האשה המושגעת', היא הנרטיב אשר מסביר את מעשה ההתרה כנובע מן המציקות הנפשיות או התעוזת המשיגות של האם. לנרטיב שנערו על ידי השופט ישן השלכות על חומרת העינוש של האשמת. ניתוח מסקי הדין העליון כי שופטים שבחרו לתאר את האשמת כקורבן ושמן אה הדגש על מציאות חייה, נטר להקל בעונשיה. לעומתם, שופטים שעשו שימוש בנרטיב 'האשה האוטונומית' נטי להחמיר אותה, כשהחמירים מכולם היו השיפטים שהבנו את האשמת בדמות 'האשה הילעה'.

בנוסף להשלכות על האשמת עצמה, לנרטיב ישן גם השלכות רחבות ומורכבות על יחסי המגדר. נרטיב 'האשה כקורבן' מתחשב במציאות חייה של האשה ובהיותה כפופה למבני פטריאכלים. בכך, משרת נרטיב זה את הביקורת הווערונת והפמיניסטית ונאפשר שינוי חברתי. מנגד, נרטיב זה תופס את האשה כקורבן, בדמות חלשה ובלתי אוטונומית שאינה יכולה לקבל החלטות במקרה מצוקה. באופן דומה, גם לנרטיב 'האשה האוטונומית' ישנם שני פנים. מחד גיסא נרטיב זה רואה באשה דמות חזקה ועצמאית אשר יכולה לקבל החלטות באופן יושגל. מאידך גיסא, נרטיב זה מתעלם ממציאות חייהן של נשים השולמות, המקשה עליהן, והעומט אף נופה עליהן, הרחטות בשל העדר ברירה אחרת. נרטיב האשה הרעה נרטיב האשה השומעת בעייתיים עוד יותר מקידמיהם, שכן לא זו בלבד שהם מקבעים הניסוח פטריארכיאלי והם שמינות אריות נשים, הם גם אינם מקדמים כל שינוי חברתי או ביקורת חברתית בהיותם ונופטים את הבעיה כנגזרת מן האשה עצמה ולא מן המבנה החברתי.

בסכומי זה עולה אף מסקנות מעניינות לכבי המקום שותהים החל המשפט למציאות חייהן של הנאמהות הממיות. סקירת הסקירות של אמהות שהחילו את ילדיהן, ואשר הגיעו לבתי המשפט

בישראל, מפני שניתן לומר שהמקור מוכר במערב יותר קשה. חלקן היו קיימות של אכסות פחות מאז מייסדת הדיו והפעילות שלהן או פחות ימיית כבר בכל ילדיה, חלקן היו מעורבות יחסית קטנה עם המצפתי ואז עם בני הוגן. מקרה הנותן ונד בישראל התאפייני אף הם ביישג חבירתי בעייתו. האמהות שהפיתו את ונדו היו בדרך כלל נשים צעירות, לא נשואות שררו מרוץ לנישואין ואשר היו בחברה מסורתית-שמרנית שהיקעה הריגות מסוג זה. למרות מאפייניו אלו, נענוו פסקי הדיו מעלה כי חכה ניכר מהשופטים שינו במקרים אלה נטו להתעלב ממצאות ימים זה לא לאזכר אותה כלל. או לתת לה משקל מינימלי. ניתן פסקי הדיו שנקטו בנישה זו השף כי התעלמותו הי טבעו בעיקרה מחוסר הבנה של מציאות חירן של נשים, החשיפות לפגיעות ולסכנות שהגברים אינם רשומים להן

כמצא מעניין נוסף של מחקר זה טוע לאופן בו תופסים כתי המשפט את נושג האמהות ולמשקל שהם מותיב לי במסק הדיו. המחקר מעלה כי כאשר בית המשפט דן בנשים שהפיתו את ילדיהן, שאינן אמהותן עולה על הפיק כמעט תמיד. תפיסת האמהות של השופטים מורכבת מסטריאוטיפים אודות אמהות ימצפיות ברודות אודות התנהגות אמהות רצויה. מבחינת הביציות אודות ההתנהגות האמהית הרצויה - בית המשפט מצפה מאם שתספק את כל צרכי ילדיה, רגשניים והנפשיים, שתאוב אותם, תגן עליהם ותדאג לכל מחסורם, שתהיה סבלנית בריסה אליהם, ושתשמר את המסורתי המשפחתי. מן האם האידאלית מצופה אף שתקריב את עצמה כמעט ילדיה ותסבול למענם. ציפיות אלה מכפיפות נשים למערכת ממשטרית של כללים ביחס להתנהגות אמהית ראויה ומשמרות את יחסי המגדר. המצב שונה כאשר בית המשפט דן באבות שהפיתו את ילדיהם. אחד הממצאים של מחקר זה הינו כי כאשר כתי המשפט בישראל דנים באבות שהפיתו את ילדיהם, הם מתייחסים למעשה ההמוני: כאל מעשה המתה יסטנדרטי שבו נכחנים רשיקולים הרגילים. מערכת היחסים בין האב לילד כמעט לעולם אינה מתוארת במסקה הדיו והדיון מתנהל כאילו מדובר בנורים